

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. จังหวัดเพชรบุรี: ประวัติมหาดไทย ส่วนภูมิภาค. (ม.ป.ท.) 2529.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานศึกษาธิการเขต 5. ที่มาของจังหวัด อําเภอก และสถานที่ต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 5. (ม.ป.ท.) 2523.
- กรมศิลปากร. รวมเรื่องเมืองเพชรบุรี. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยเอก เดชา ปริญาจารย์, กรุงเทพฯ, 2515.
- จังหวัดเพชรบุรี. พระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชร. (ม.ป.ท.) 2537.
- ชูชัย ศุภวงศ์. แนวคิด พัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย. หนังสือชุดประชาคม ลำดับที่ 4, กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า กรมพระยา. จดหมายเหตุระยะทางเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองใน ร.ศ. 117, 119. มบท., พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานทำบุญอายุครบ 60 ปี ของพระเทพสุเมธี, 2515.
- นริศรานวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้า กรมพระยา. จดหมายเหตุระยะทางไปมณฑลราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : ศิวพร, 2516.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ. ส.306 ประเทศของเรา 4; หนังสือเรียนสมทบฉบับเบบ. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2533.
- "ไปเมืองเพชรบุรีที่ถันหวาน," วารสารเมืองโบราณ. (ตุลาคม-ธันวาคม, 2534), 8-16.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรัตน์. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2516
- พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2516.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แผนการลงทุนจังหวัดเพชรบุรี. 2537.

- มนู อุคคเวช. เพชรบุรี สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น. จังหวัดเพชรบุรี :
วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2537.
- วรางคณา วัศโย. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน
: กรณีศึกษา สุขาภิบาลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.
- ศรัณย์ ทองปาน. เพชรบุรี: เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2537.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. "ราชบุรี เมืองท่าที่ถูกลืม," วารสารเมืองโบราณ, เมษายน-
มิถุนายน, 2533, หน้า 31.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. "เพชรบุรี กับความเป็นนครประวัติศาสตร์," วารสารเมืองโบราณ,
(ตุลาคม-ธันวาคม 2534), หน้า 17-42.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. รายงานผลการศึกษาระดับกลาง โครงการการพัฒนาประชาคมเมือง
เพื่อความเข้มแข็งเมืองนำอยู่. 2541.
- สมบุรณ์ แก่นตะเคียน. ประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี. จังหวัดเพชรบุรี : วิทยาลัยครู
เพชรบุรี, 2525.
- สมบุรณ์ แก่นตะเคียน. สมุดเพชรบุรี 2525. กรุงเทพมหานคร : จังหวัดเพชรบุรี, 2525.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. โครงการศึกษาการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการ
ประสานและส่งเสริมการพัฒนาการใช้ที่ดิน. 2539.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ศิลปะในประเทศไทย. พระนคร, 2534.
- สถาบันไทยศึกษา, ฝ่ายวิจัย. เพชรบุรี พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534.
- อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบุรณ์ วิสารทสกุล. ประชาสังคม; คำ ความคิดและความหมาย.
หนังสือชุดประชาสังคม ลำดับที่ 7, กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.
- อึ้งฉวดี กมลาศน์ ฌ อยุธยา. การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางอนุรักษ์โบราณสถานและ
พัฒนาเมืองเพชรบุรี วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ภาษาอังกฤษ

Cullen Gordon, Townscape. New York, (np) 1961.

Lynch Kevin, The Image Of The City. The M.I.T. Press, 1973.

Worskett Roy, The Character Of Town. The Architecture Press,
London, 1969.

ภาคผนวก

- รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษา โครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ 2539:1-149) รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ และนำข้อสรุปทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนโครงการและแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ของรัฐ

ผู้วิจัยได้หยิบยกโครงการแก่งเสือเต้น จังหวัดแพร่ โครงการเขื่อนป่าสัก จังหวัดลพบุรี โครงการโรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง และโครงการอนุรักษ์ห้วยทะเลและพะยูน จังหวัดตรัง รวม 4 โครงการมาศึกษา

ซึ่งแม้ว่าแต่ละโครงการจะมีสภาพรายละเอียดและสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และผลกระทบของโครงการที่แตกต่างกัน และอาจไม่สามารถสรุปผลการศึกษาออกมาเป็นตัวแบบมาตรฐานของการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะสามารถนำไปใช้ได้ทุกพื้นที่ในลักษณะทั่วไป แต่ก็ทำให้เห็นเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ได้มีการนำมาใช้ในการบริหาร การมีส่วนร่วมอย่างมีความแตกต่างหลากหลาย และยังได้ข้อสรุปของข้อเสนอแนะของผู้วิจัยไว้ดังนี้

1. เมื่อมีการริเริ่มโครงการขนาดใหญ่ หรือโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการดังกล่าวต้องแจ้งข้อมูลและรายละเอียดที่เกี่ยวกับโครงการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดของจังหวัดพื้นที่ตั้งโครงการได้รับทราบ เพื่อแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ตรงกับข้อเท็จจริง

2. ควรมีการกำหนดหลักสูตรวิชา "การบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน" ใน การฝึกอบรมข้าราชการของส่วนราชการต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อเตรียมพร้อม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งมี

แนวโน้มว่าประชาชนมีความตื่นตัวและมีความต้องการที่จะเข้าร่วมการดำเนินการต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

3. คารมีหลักการเบื้องต้นเป็นพื้นฐานในการดำเนินโครงการอยู่ที่ "ประชาชนที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับต้องไม่น้อยกว่าสิ่งที่เขาต้องสูญเสีย"

4. ทางจังหวัดควรศึกษาทำความเข้าใจระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 และหากจำเป็นควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์ขึ้นเพื่อสร้างความพอใจให้กับประชาชนว่าเขาไม่ได้ถูกทางราชการทอดทิ้ง แต่ทางจังหวัดต้องมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานการแก้ไขปัญหามลกระทบที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดแรงกดดัน และความตึงเครียดของประชาชน ยังสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีและเอื้อต่อการหาช่องทางในการแก้ไขปัญหาในอนาคต

- รายงานวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย, สำนักนโยบายและแผน 2538: 1-115) พบว่า ลักษณะทางธรรมชาติของการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่มักเกิดขึ้นควบคู่กัน แต่การกระจายอำนาจจะมีลักษณะของการเคลื่อนย้ายจากบนลงสู่ล่าง ขณะที่เดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะมีลักษณะของการเคลื่อนย้ายจากล่างขึ้นสู่บน ปัจจัยที่เป็นข้อสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญคือ ระดับที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน จิตสำนึกและความตระหนักที่จะต้องเข้าร่วม และความผูกพันต่อปัญหาหรือเรื่องที่จะต้องเข้าร่วม

- รายงานเชิงปฏิบัติการเรื่อง การจัดการพัฒนาแบบองค์รวม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2538: 1-42) ได้ให้ความเห็นว่า โครงสร้างของระบบราชการคณะกรรมการพัฒนาชนบทระดับต่าง ๆ และโครงสร้างองค์กรท้องถิ่น ยังไม่สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการได้เต็มที่ เนื่องจากสาเหตุหลัก ๆ 3 ประการได้แก่

1) โครงสร้างของระบบราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นกับองค์กรงานท้องถิ่นยังขาดความเชื่อมโยงด้านกระบวนการที่แต่ละโครงสร้างต่างฝ่ายต่างทำกิจกรรมของตน โดยขาดจุดร่วมที่มุ่งเน้น (Focal Point) และกระบวนการเดียวกันในกิจกรรมเดียวกัน (Process Activity Mix)

2) คณะกรรมการพัฒนาชนบทระดับชาติ จังหวัด อำเภอ และตำบล ยังคงมีลักษณะที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในส่วนกลาง และจังหวัด มากกว่าที่จะเป็นตัวแทนของท้องถิ่น ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมในด้านนี้จึงไม่ได้อยู่ในโครงสร้างหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น

3) องค์กรส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และองค์กรประชาชน ได้แยกย้ายกันทำงานมากกว่าที่จะอยู่ในโครงสร้างและกระบวนการทำงานร่วมกัน

ช้อยันันต์ จึงเสนอว่า ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนามากขึ้น โดยจัดให้มีช่องทางของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา สองลู่ หรือสองวิถี ควบคู่กันไป เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนา ลู่ทางแรกได้แก่ วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับภาครัฐ และลู่ทางที่สองได้แก่ วิธีการจัดการกิจกรรมการพัฒนาของ โดย และ เพื่อประชาชน ซึ่งภาครัฐเป็นฝ่ายมีส่วนร่วม โดยมีนโยบาย มาตรการ และงบประมาณสนับสนุน

- เอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, สถาบันสันติศึกษา 2540 หน้า 1-20) กล่าวถึงความขัดแย้งนโยบายสาธารณะไว้ว่า ปัญหาการขัดแย้งที่นำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างรัฐกับชุมชน หรือชุมชนกับชุมชน จากการศึกษาที่เห็นหรือจุดยืนที่แตกต่างกัน ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานในส่วนกลาง เช่น กำหนดว่าจะสร้างเขื่อน สร้างนิคมอุตสาหกรรม สร้างโรงงานหรือสถานที่กำจัดของเสียอันตราย ซึ่งนโยบายสาธารณะนี้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มแรก ดังนั้น เพื่อเริ่มดำเนินโครงการจึงสร้างความขัดแย้งกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หรือขัดแย้งระหว่างชุมชนกับชุมชน อาทิ โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น ที่ชุมชนกลุ่มหนึ่งต้องการให้มีการสร้างเขื่อน เพราะเชื่อว่า

จะแก้ปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นประจำกับไรนาของตน กับชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ต้องการ เพราะจะต้องอพยพย้ายถิ่นที่อยู่และที่ท่ามาหากินเพื่อมีการสร้างเขื่อน เป็นต้น

สถาบันสันติศึกษา ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระยะที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดกระแสความต้องการของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งเห็นได้จากการจัดประชาพิจารณ์ กระบวนการตัดสินใจในโครงการฯ ทั่ว ๆ ไป และความพยายามผลักดันให้เกิดประชาคมจังหวัดขึ้นในจังหวัด หลักของภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ประชาคมจังหวัดดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วม โดยหวังที่จะให้โครงการต่าง ๆ หรือนโยบายของรัฐเป็นที่ยอมรับและไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาในที่สุด นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ประเด็นสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจที่สุดก็คือ การให้ข้อมูลข่าวสารและให้โอกาสแก่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ดังนั้น การขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจำเป็น จึงมักเป็นเหตุสำคัญของกรณีพิพาท

ประวัติผู้เขียน

นายกิตติกร วิเศษสุนน เกิดวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2503 สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรีสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง เมื่อ พ.ศ. 2525
และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรผังเมืองมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2538

